

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι χλιαστικές προσδοκίες τις οποίες γεννούσε η πορεία προς τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου πρωτοβγήκαν στην επιφάνεια τον Δεκέμβριο του 1988, όταν ο γενικός γραμματέας του ΚΚΣΕ Μιχαήλ Γκορμπατσόφ μίλησε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αναγγέλλοντας με δραματικό ύφος τη μονομερή μείωση του αριθμού των στρατιωτών κατά μήκος των συνόρων της ΕΣΣΔ και καλώντας σε μια «νέα παγκόσμια τάξη», στην οποία θα έφθιναν οι ιδεολογικές διαφορές. Ενώ Αμερικανοί διανοούμενοι χαιρέτιζαν το τέλος της ιστορίας, ο Αμερικανός πρόεδρος Τζωρτζ Χ.Γ. Μπους παρουσίαζε τη δική του εκδοχή για «την υπόθεση όραμα».¹ Μιλώντας στο Κογκρέσο λίγο μετά την εισβολή των ιρακινών στρατευμάτων στο Κουβέιτ, υποσχόταν ότι θα τα εκδίωκε και προέβλεπε:

Από αυτούς τους ταραγμένους καιρούς ... μπορεί να αναδυθεί μια νέα παγκόσμια τάξη: μια νέα εποχή, πιο απαλλαγμένη από την απειλή της τρομοκρατίας, πιο αποφασιστική στην επιδίωξη της δικαιοσύνης και πιο ασφαλής στην αναζήτηση της ειρήνης. Μια εποχή στην οποία τα έθνη του κόσμου, στην Ανατολή και τη Δύση, στον Βορρά και τον Νότο, θα μπορούν να ευημερούν και να ζουν αρμονικά. Εκατοντάδες γενιές αναζητούσαν αυτό τον δυσπρόσιτο δρόμο για την ειρήνη, ενώ χιλιάδες πόλεμοι μαίνονταν σ' όλο το φάσμα των ανθρώπινων αναμετρήσεων. Σήμερα αυτός ο νέος κόσμος παλεύει να γεννηθεί.¹

Τόσο για τον Γκορμπατσόφ όσο και για τον Μπους, η εξασθένιση των εντάσεων ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις προμήνυε την έναρξη μιας εποχής διεθνούς συνεργασίας και την αναζωογόνηση των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο για άλλους, σήμαινε την απαρχή μιας πρωτοφανούς τυραννίας. Το 1991 στο μπεστ

σέλερ του *Η νέα παγκόσμια τάξη* ο τηλεκήρυκας Πατ Ρόμπερτσον προειδοποιούσε για τις δυνάμεις του κακού που συνωμοτούσαν με στόχο να κυριαρχήσουν στον κόσμο στο όνομα της αρετής. Μερικά χρόνια αργότερα, όταν ένα βιβλίο για την επερχόμενη συντέλεια του κόσμου, το *Left Behind* του αιδεσιμότατου Τιμ ΛαΧάγε, έγινε μπεστ σέλερ, ο Αντίχριστος είχε τη μορφή ενός ωραίου, ευφράδους και χαρισματικού νεαρού γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, του Νικολάι Καρπάθια, ενός βίαιου άνδρα που παρίστανε τον απόστολο της ειρήνης, ενός ανηλεούς Ρουμάνου, ο οποίος επιδίωκε να χρησιμοποιήσει τον ΟΗΕ για να εγκαθιδρύσει μια παγκόσμια ολοκληρωτική δικτατορία.²

Μερικοί που απεχθάνονταν ιδιαίτεως την ιδέα ενός ισχυρότερου ΟΗΕ θυμήθηκαν με φόβο τις προφητείες του Χ.Τ. Γουέλς. Στο μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας του 1933 *Η μορφή των επερχόμενων πραγμάτων*, ο Γουέλς προέβλεπε τον τελικό θρίαμβο της παγκόσμιας κυβέρνησης, την οποία αποκαλούσε «προφανώς τη μοναδική εφικτή λύση για τα προβλήματα της ανθρωπότητας». Στο βιβλίο περιέγραφε έναν δεκαετή πόλεμο στην Ευρώπη, μια φονική πανούκλα και την κατάρρευση σχεδόν του πολιτισμού, μια μακρά διαδικασία επικράτησης του χάους, η οποία έληξε μόνο όταν μια αγγλόφωνη Δικτατορία του Αέρα συνέτριψε όλες τις οργανωμένες θρησκείες και εγκαινίασε μια εποχή παγκόσμιας σταθερότητας. Μερικά χρόνια αργότερα, όταν άρχισε στην Πολωνία ο πόλεμος τον οποίο είχε προβλέψει ο Γουέλς, ο Βρετανός μυθιστοριογράφος κάλεσε τους αναγνώστες του να παλέψουν για ένα καλύτερο μέλλον, εγκαινιάζοντας μια νέα παγκόσμια τάξη. «Αναριθμητοί άνθρωποι... θα μισήσουν τη νέα παγκόσμια τάξη... και θα πεθάνουν διαμαρτυρούμενοι εναντίον της», έγραφε ο Γουέλς τους πρώτους μήνες του πολέμου. «Θα πρέπει να έχουμε στον νου μας τη δυσφορία μιας γενιάς περίπου δυσαρεστημένων». Στις πρώτες αμερικανικές προεδρικές εκλογές της νέας χιλιετίας ο δεξιός υποψήφιος Πατ Μπουκάναν θύμισε αυτά τα λόγια του Γουέλς. «Λοιπόν, κε Γουέλς», δήλωσε ο Μπουκάναν, «είμαστε οι δυσαρεστημένοι σου». Ο εθνικισμός του Μπουκάναν ήταν ακραίος, όπως μαρτυρεί το 0,4% των ψήφων του. Όμως και πριν από τη νίκη του Τζωρτζ Γ. Μπους, δεν υπήρχε καμιά αμφιβολία ότι, όποτε συζητιόταν στο Κογκρέσο η χρηματοδότηση του ΟΗΕ ή των διεθνών οργανισμών, η δημοτικότητά τους μεταξύ των Αμερικανών ήταν χαμηλή. Και ο νέος πρόεδρος έστρεψε μάλλον δημοσίως την πλάτη του στην πολυμερή διαχείριση των παγκόσμιων υποθέσεων, την οποία είχε ακολουθήσει ο πατέρας του. «Ευχαριστούμε τον Θεό για τον θάνατο του ΟΗΕ», έγραφε ένας σύμβουλος του Μπους, ο νεοσυντηρητικός

Ρίτσαρντ Περλ, τον Μάρτιο του 2003 στη διάρκεια των βομβαρδισμών της Βαγδάτης.³

Δεν χωρίζει μόνο ο χρόνος το έργο του Γουέλς *Η μορφή των επερχόμενων πραγμάτων* από τον κόσμο του Τιμ ΛαΧάγιε, του Πατ Μπουκάναν και του Τζωρτζ Γ. Μπους. Η βασισμένη στην τεχνολογία σιγουριά του βρετανικού αυτοκρατορικού μοντερνισμού έρχεται σε έντονη αντίθεση με τις ελευθεριακές ανησυχίες της Αμερικής στα τέλη του 20ού αιώνα. Ενώ η πρώτη εκφράζει εμπιστοσύνη στην ικανότητα της κυβέρνησης και των θεσμών να προσδιορίζουν τα προβλήματα και να βρίσκουν λύσεις, η δεύτερη θεωρεί ότι η παρεμβατική κυβέρνηση στο εσωτερικό και στο εξωτερικό συνιστά μόνιμη απειλή ολοκληρωτισμού. Σίγουρα την εποχή του Γουέλς πολλοί άνθρωποι θεωρούσαν τις ιδέες του παρατραβηγμένες – στον ίδιο βαθμό που οι περισσότεροι Αμερικανοί θεωρούν παρατραβηγμένες τις θεωρίες συνωμοσίας και τις ιδέες περί μιας παγκόσμιας ελίτ η οποία μηχανορραφεί για την επιβολή μιας νέας παγκόσμιας τάξης. Φυσικά μετά το τραγικό φιάσκο στο Ιράκ η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ επανήλθε στην πολυμερή διαχείριση των παγκόσμιων υποθέσεων, απρόθυμα κατά τη δεύτερη θητεία του Μπους και πιο αποφασιστικά υπό τον Μπάρακ Ομπάμα. Όμως η βασική εξέλιξη είναι πραγματική. Πέρασαμε από μια εποχή στην οποία επικρατούσε η πίστη στην ιδέα των διεθνών οργανισμών σε μια εποχή στην οποία αυτή η πίστη χάθηκε.

Ωστόσο δεν χάσαμε μόνο αυτή την πίστη. Η άποψη του Γουέλς για ορθολογική υπερεθνική παγκόσμια κυβέρνηση ήταν απλώς μία εκδοχή εντός ενός πολύ ευρύτερου φάσματος κοσμικών διεθνιστικών ουτοπιών που καλύπτουν σχεδόν όλη τη διάρκεια των δύο τελευταίων αιώνων και ποικίλες ιδεολογικές απόψεις. Σε αντίθεση με την άποψη του Γουέλς, για παράδειγμα, κομμουνιστές, καπιταλιστές της ελεύθερης αγοράς και αναρχικοί επιδίωξαν να υπερβούν πλήρως το κράτος και φαντάστηκαν ένα είδος μεταπολιτικής ανάμειξης των λαών. Κάπου στο μέσο, ανάμεσα στην παγκόσμια κυβέρνηση και την κατάργηση της κυβέρνησης, βρίσκεται το όραμα της οργανωμένης συνεργασίας μεταξύ των εθνών – με τεχνικούς όρους, μάλλον ο διακυβερνητισμός, ή ο διακυβερνητισμός ελαφρώς τροποποιημένος από την ύπαρξη υπερεθνικών οργανισμών, παρά υπερεθνικοί οργανισμοί– του είδους που ενέπνευσε τα Ηνωμένα Έθνη, την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλους τέτοιους πολυμερείς οργανισμούς. Το κοινό στοιχείο όλων αυτών των απόψεων, οι οποίες εμπεδώνονται σε ένα πλέγμα ελπίδων, φαντασίας και φόβων, είναι το όραμα ενός καλύτερου μέλλοντος για την ανθρωπότητα, ενός μέλλοντος που είναι εντός

των ικανοτήτων και των δυνατοτήτων μας και υπόσχεται τη συλλογική χειραφέτησή μας. Στόχος μου στο παρόν βιβλίο δεν είναι ούτε να διαδώσω τη δική μου εκδοχή έναντι των πολλών εκδοχών αυτού του ονείρου ούτε να προβάλω κάποια εκδοχή έναντι των άλλων. Στόχος μου είναι να διερευνήσω την ιστορική εξέλιξή τους, να δείξω με ποιον τρόπο μερικές από αυτές διαμόρφωσαν πραγματικότητες μέσω των θεσμών τους οποίους ενέπνευσαν και να θέσω το ερώτημα τι απέμεινε από αυτές σήμερα.

Αυτές οι ιδέες και αυτοί οι θεσμοί γεννήθηκαν στην Ευρώπη προτού εξαπλωθούν στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού και σε όλο τον κόσμο στη διάρκεια των δύο αιώνων παγκόσμιας ηγεμονίας της Δύσης, που τώρα πλησιάζει στο τέλος της. Έτσι, αυτή η ιστορία είναι ουσιαστικά ιστορία της Δύσης και ξεκινά στις αρχές του 19ου αιώνα μεταξύ των διπλωματών της ευρωπαϊκής παλινόρθωσης. Το 1815 αυτοί οι διπλωμάτες δημιούργησαν το πρώτο μοντέλο διεθνούς κυβέρνησης –το κογκλάβιο των Μεγάλων Δυνάμεων που είναι γνωστό ως Ευρωπαϊκή Συμφωνία– για να διαχειριστούν την ήπειρο μετά την ήττα του Ναπολέοντα. Από το 1815 και μετά οι πολιτικοί της Ευρωπαϊκής Συμφωνίας συναντιούνταν τακτικά για να εμποδίζουν οποιαδήποτε δύναμη να ξαναγίνει κυρίαρχη και να καταστέλλουν οποιαδήποτε επαναστατική αναταραχή πριν να οδηγήσει σε πόλεμο. Όμως σύντομα άρχισε να δρα η λογική της θέσης-αντίθεσης. Ενώ η Ευρωπαϊκή Συμφωνία ήταν απάντηση στον Ναπολέοντα, ο διεθνισμός έτσι όπως τον εννοούσε ο 19ος αιώνας ήταν απάντηση στην Ευρωπαϊκή Συμφωνία. Ακόμη και η λέξη «διεθνής», που επινοήθηκε εκείνη την εποχή, είχε ριζοσπαστική σημασία. Οι διεθνιστές ασπάζονταν τον εθνικισμό, το ισχυρότερο πολιτικό πιστεύω για τον μετασχηματισμό εκείνη την εποχή, και θεωρούσαν ότι εθνικισμός και διεθνισμός θα προχωρούσαν χέρι χέρι για να κάνουν τον κόσμο καλύτερο και δικαιότερο. Πεισμένοι ότι κρατούσαν τα κλειδιά για το μέλλον, τάσσονταν εναντίον των συντηρητικών διπλωματών τους οποίους απεχθάνονταν, αλλά αντιπαρατάσσονταν και μεταξύ τους. Μερικοί, όπως ο Καρλ Μαρξ, ονειρεύονταν ότι οι εργάτες θα συνενώνονταν. Ο Τζουζέπε Μαρτίνι, που απεχθανόταν τον Μαρξ, ήλπιζε ότι οι δημοκράτες πατριώτες θα σφυρηλατούσαν έναν κόσμο εθνών. Προτεστάνες ιεροκήρυκες κινητοποιήθηκαν για να επιταχύνουν την αδελφσύνη των ανθρώπων. Έμποροι και δημοσιογράφοι απαιτούσαν ελευθερία του εμπορίου και εξάπλωση της βιομηχανίας. Επιστήμονες ονειρεύονταν νέες διεθνείς γλώσσες, διέδιδαν τεχνικές γνώσεις και πραγματοποιούσαν μεγάλα τεχνικά έργα που θα ένωναν την ανθρωπότητα. Οι αναρχικοί πίστευαν πως το πρόβλημα ήταν τα κράτη και σχημάτισαν μια

βραχύβια Διεθνή. Οι νομικοί πίστευαν πως το πρόβλημα ήταν οι πολιτικοί και παρακινούσαν τα κράτη να εγκαταλείψουν τον πόλεμο και να επιτρέψουν να λύνονται οι διαφορές από τη διαιτησία ή από κάποιο παγκόσμιο δικαστήριο. Στο τέλος του αιώνα ακόμη και τα μέλη των μυστικών υπηρεσιών οργάνωναν διεθνή συνέδρια για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η διεθνής αρένα είχε γίνει το πεδίο στο οποίο πολύ διαφορετικές πολιτικές ομάδες και ιδεολογίες σχεδίαζαν τα όνειρα και τους εφιάλτες τους.

Ενώ στα πρώτα κεφάλαια του βιβλίου διερευνώνται αυτές οι εξελίξεις, στα επόμενα παρακολουθούμε τι συνέβη όταν οι αρχιτέκτονες μιας νέας παγκόσμιας τάξης ασπάστηκαν τον διεθνισμό και οι ιδέες αναμείχθηκαν κατά τρόπο απρόβλεπτο με την πολιτική της ισχύος. Μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί, όπως η Κοινωνία των Εθνών και ο ΟΗΕ, δεν αναπτύχθηκαν βαθμιαία. Αντίθετα γεννήθηκαν διαμιάς έπειτα από απόφαση των Μεγάλων Δυνάμεων, με μαμή τους τον πόλεμο. Κατά τον Μεσοπόλεμο αναλυτές, που πίστευαν ότι οι πολιτικοί θεσμοί πρέπει να εξελίσσονται οργανικά, αντιλήφθηκαν πως αυτή η τεχνητή δημιουργία και η καινοτομία του θεσμού συνιστούσαν πρόκληση και θεώρησαν ότι, αν η Κοινωνία των Εθνών κέρδιζε μεγάλους τομείς της παγκόσμιας κοινής γνώμης μέσω των ιδανικών τα οποία ενσάρκωνε, θα είχε τον χρόνο να ριζώσει στις καρδιές των ανθρώπων, όπως είχε γίνει με τις αυτοκρατορίες. Επομένως, εξαρχής ήταν σύμφυτη στους νέους διεθνείς οργανισμούς η αναπόφευκτη ένταση ανάμεσα στα στενότερα εθνικά συμφέροντα τα οποία επιδίωκαν να προωθήσουν μέσω αυτών οι Μεγάλες Δυνάμεις και στα οικουμενικά ιδανικά και στη ρητορική που απέρρεαν από αυτούς τους οργανισμούς.

Φυσικά στην ιστορία οι περισσότερες Μεγάλες Δυνάμεις δεν ένωσαν την ανάγκη για κάποια οργάνωση όπως η Κοινωνία των Εθνών, η Κομιντέρν ή ο ΟΗΕ. Οι ναζιστές, για παράδειγμα, απέρριπταν την ίδια την ιδέα της διεθνούς οργάνωσης. Αυτό που πρέπει πραγματικά να εξηγηθεί είναι γιατί πρώτοι οι Βρετανοί, στο απόγειο της παγκόσμιας δύναμής τους, και κατόπιν οι Αμερικανοί επένδυσαν χρόνο και πολιτικό κεφάλαιο στην οικοδόμηση διεθνών οργανισμών. Οι ιστορικοί που εγκωμιάζουν τον διεθνισμό ως τον βαθμιαίο θρίαμβο του ενάρετου αισθήματος της παγκόσμιας κοινότητας δεν θεωρούν γενικά πως αυτό το ερώτημα αξίζει να τεθεί. Το ίδιο ισχύει και για τους ακαδημαϊκούς που απορρίπτουν τους διεθνείς οργανισμούς θεωρώντας ότι αποτελούν μέσα για να συγκαλύπτουν οι Μεγάλες Δυνάμεις τις επιθυμίες τους. Πολιτικοί επιστήμονες έχουν πραγματευτεί το ζήτημα των ωφελειών της πολυμερούς διαχείρισης των παγκόσμιων υποθέσεων, αλλά η ανάλυση αυτού του τύπου

αποτελεί κυρίως μέρος της συζήτησης μεταξύ Αμερικανών ακαδημαϊκών και διαμορφωτών της πολιτικής για τον χαρακτήρα της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ και τη χρησιμότητα των Ηνωμένων Εθνών για τα αμερικανικά εθνικά συμφέροντα. Εκφρασμένη με την ημιεπιστημονική γλώσσα την οποία τιμά η βιβλιογραφία αυτού του είδους, μιλά πολύ για ορθολογισμό και μοίρασμα των βαρών, για θεωρία των παιγνίων και λογική του κινδύνου. Ωστόσο, επειδή κύρια λειτουργία της είναι να συμβουλευεί εκείνους που κατέχουν την εξουσία στην Ουάσινγκτον, λέει ελάχιστα για τους ιδεολογικούς στόχους πίσω από τον φιλελεύθερο διεθνισμό στις ποικίλες ενσαρκώσεις του.⁴

Στην πραγματικότητα τόσο η Βρετανία όσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν σημαντικούς λόγους να αποδεχθούν τους συμβιβασμούς που είναι σύμφυτοι σε μια διεθνιστική πολιτική. Ενώ το 1918 οι Βρετανοί υποστήριζαν την Κοινωνία των Εθνών προκειμένου να επικυρώσουν τη νέα εδαφική κατανομή στην Ευρώπη και να προστατεύσουν την αυτοκρατορία τους, οι Αμερικανοί δεσμεύτηκαν να οικοδομήσουν τον διάδοχο της προκειμένου να διαφυλάξουν τις άτυπες συμφωνίες στις οποίες είχαν καταλήξει οι Μεγάλες Δυνάμεις στη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου και να παράσχουν ένα πλαίσιο για τη διπλωματία που θα καθιστούσε την παγκόσμια ηγεσία αποδεκτή στο αμερικάνικο κοινό, το οποίο ήταν πάντα καχύποπτο για τις μόνιμες εμπλοκές πέρα από τα σύνορα του έθνους. Αυτή η πολιτική συνέβαλε ώστε η συμμετοχή της Ουάσινγκτον στον παγκόσμιο οργανισμό να συνεπάγεται ήσσοнос σημασίας κινδύνους εξαναγκασμού, εφόσον οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούσαν να συνδυάζουν σε πρωτοφανή βαθμό τον οικουμενισμό και την αμερικανική εξαίρεση γράφοντας τους κανόνες έτσι ώστε να εξυπηρετούνται κυρίως τα δικά τους βασικά συμφέροντα και γενικά εξαιρώντας τον εαυτό τους από εκείνους τους κανόνες τους οποίους απεχθανόταν το Κογκρέσο. Επειδή όλοι οι άλλοι ήθελαν τη συμμετοχή των Ηνωμένων Πολιτειών σχεδόν με οποιουσδήποτε όρους, αυτά τα διπλά μέτρα και σταθμά ήταν ανεκτά.

Κατά συνέπεια ο έλεγχος των διεθνών οργανισμών και η επιλογή του προσωπικού τους ήταν και παραμένουν αναγκαστικά ζωτικής σημασίας για τις δυνάμεις οι οποίες κατέχουν κεντρική θέση, από την επιλογή Βρετανού για τη θέση του γενικού γραμματέα της Κοινωνίας των Εθνών στο τέλος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου μέχρι σήμερα το 2009, όταν ο Ιάπωνας ο οποίος προοριζόταν για τη θέση του γενικού διευθυντή της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας καθισχύλαξε κάποιον Αμερικανό διπλωμάτη λέγοντάς του εμπιστευτικά ότι ήταν «σταθερά στο πλευρό των Ηνωμένων Πολιτειών σε όλες τις βασικές

στρατηγικές αποφάσεις».⁵ Εντούτοις αυτή η ιστορία δεν μπορεί να παρουσιαστεί ικανοποιητικά μόνο ως χειραγώγηση από τα παρασκήνια και δεν θα πρέπει να θεωρούμε τους διαμορφωτές της πολιτικής στην Ουάσινγκτον υποκριτές, οι οποίοι κηρύσσουν τον οικουμενισμό, ενώ κατά βάθος παραμένουν εθνικιστές. Η ειλικρίνεια ήταν απαραίτητο λιπαντικό ολόκληρου του μηχανισμού, ο οποίος δεν θα είχε μπορέσει να λειτουργήσει αν πολλοί από τους άμεσα συμμετέχοντες δεν ασπάζονταν την πεποίθηση ότι οι αξίες του αμερικανικού φιλελευθερισμού είναι ταυτόσημες με τα συμφέροντα του κόσμου γενικά.

Τα αποτελέσματα, ιδίως μετά το 1945, ήταν εντυπωσιακά. Όπως δείχνει η ιστορία τους, οι πολυμερείς οργανισμοί δεν είναι εύκολο να ελεγχθούν από ένα μόνο κράτος. Στην πραγματικότητα η έλλειψη υπακοής από την πλευρά αυτών των οργανισμών ήταν πάντα μία από τις πιο πειστικές αντιρρήσεις των οπαδών της μονομερούς διαχείρισης των παγκόσμιων υποθέσεων και ο κύριος λόγος για τον οποίο τη δεκαετία του 1970 οι Ηνωμένες Πολιτείες αποδεδεσμεύτηκαν από τον ΟΗΕ και στη συνέχεια στράφηκαν στην Παγκόσμια Τράπεζα, στην GATT και στο ΔΝΤ, που ελέγχονταν ευκολότερα. Ωστόσο αυτές οι επιπλοκές, οι αποξενώσεις και οι εντάσεις δεν αλλάζουν το γεγονός ότι η εξαιρετικά ταχεία ανάπτυξη της αμερικανικής παγκόσμιας δύναμης μετά το 1945 είναι αδιανόητη χωρίς τη βοήθεια και την κάλυψη της πανοπλίας των διεθνών οργανισμών και των μεγάλων και ευγενών φιλοδοξιών –να σταθεροποιήσουν το παγκόσμιο νομισματικό σύστημα, να ξεριζώσουν τις λοιμώδεις νόσους, να εξαπλώσουν τη δημοκρατία και την ανάπτυξη– τις οποίες ενσάρκωναν.

Σήμερα περισσότερο από ποτέ πριν η παγκόσμια πολιτική χαράσσεται με πιο ποικίλους τρόπους και ο αδαής μελετητής σύντομα θα πελαγώσει σε ένα τοπίο άγνωστων ακρωνυμίων, διάσπαρτων παντού μέσα στη γραφειοκρατική ομίχλη. Υπάρχουν στρατιωτικές συμμαχίες, όπως το NATO και η WEU (Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση), διακυβερνητικοί οργανισμοί κλασικού τύπου, από τον ΟΗΕ μέχρι εξειδικευμένους οργανισμούς όπως η ILO (Διεθνής Οργάνωση Εργασίας), ο ICAO (Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας), το ICC (Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο), η WHO (Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας) και η GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου), περιφερειακοί οργανισμοί, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Οργάνωση Αμερικανικών Κρατών και η Οργάνωση Αφρικανικών Κρατών, μετατοκρατορικές λέσχες όπως η Κοινοπολιτεία και η Organisation internationale de la Francophonie, σχεδόν κρατικές οργανώσεις όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, τακτικές σύνοδοι κορυφής όπως η Ομάδα των 20 (G-20). Δεν θα πρέπει επί-

σης να αγνοούμε τον μεγάλο αριθμό των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) κάθε είδους, πολλές από τις οποίες παίζουν σήμερα περισσότερο ή λιγότερο επίσημο ρόλο στη διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτικής.

Η πορεία σε αυτά τα πυκνοκατοικημένα και συνεχώς μεταβαλλόμενα εδάφη δεν ήταν ποτέ εύκολη και θα γίνει ακόμη δυσκολότερη. Γιατί, ενώ ο διεθνισμός αρχικά εξέφραζε δυτικές πολιτικές φιλοσοφίες και ανάγκες των Μεγάλων Δυνάμεων, σήμερα εξελίσσεται σαφώς σε κάτι πολύ πιο πολυκεντρικό και πιο πολυσχιδές. Το γεγονός ότι το μερίδιο της Δύσης στο παγκόσμιο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν πέφτει για πρώτη φορά κάτω από το 50% τους τελευταίους δύο αιώνες έχει τεράστια σημασία. Καθώς νέα κράτη όπως η Βραζιλία, η Ινδία, η Ινδονησία και η Κίνα αποκτούν δύναμη και επιρροή, το διεθνές σύστημα (βολική έκφραση που μάλλον συσκοτίζει τα πράγματα παρά τα φωτίζει) θα αλλάξει ριζικά. Κατά συνέπεια, πολύ περισσότερα πράγματα θα γραφτούν από τη σκοπιά του άλλοτε γνωστού ως Τρίτου Κόσμου, τα οποία θα αναδιατυπώσουν την εκδοχή της ιστορίας που αναφέρουμε εδώ. Αυτό το βιβλίο εστιάζεται στους Ευρωπαίους και Αμερικανούς παίκτες που ήταν αρχικά υπεύθυνοι για τη γέννηση του θεσμικού και εννοιολογικού μηχανισμού. Σε μια εποχή τεράστιας σύγχυσης σχετικά με τον σκοπό και την αντοχή των διεθνών οργανισμών μας η καλύτερη κατανόηση του πώς φτάσαμε σε αυτό το σημείο μπορεί να μας βοηθήσει. Σήμερα το ίδιο το λεξιλόγιό μας για να κατανοούμε την παγκόσμια κατάσταση είναι όμηρος συγκεχυμένων απόψεων και κακοδιατυπωμένων παραδοχών. Τι είναι «διακυβέρνηση»; Ποιος μιλά για την «κοινωνία των πολιτών»; Είναι δυνατή η ύπαρξη ΜΚΟ; Η ιστορία της εξελισσόμενης ιδέας της διακυβέρνησης του κόσμου μπορεί να μην παρέχει οριστικές απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα, αλλά μπορεί να μας βοηθήσει να αντιληφθούμε καλύτερα τα ζητήματα.

Αυτό το βιβλίο είναι από πολλές απόψεις προϊόν του Πανεπιστημίου Κολούμπια. Η γεωγραφική θέση του το καθιστά ίσως το πλέον πρόσφορο για τη μελέτη της σχέσης ανάμεσα στους διεθνείς οργανισμούς και στην εθνική δύναμη. Έτσι επωφελήθηκα από τις γνώσεις για το θέμα συναδέλφων και φοιτητών τις οποίες δύσκολα συναντάς σε άλλα πανεπιστήμια. Κατ' αρχάς τις ευχαριστίες μου για τη φοβερά γενναιόδωρη βοήθειά τους σε όλους όσοι διάβασαν μεγάλο μέρος του χειρογράφου μου ή, σε μερικές περιπτώσεις, όλο το χειρόγραφο μου: τον Michele Alacevich, τον Matthew Connelly, τη Marwa Elshakry, τον Nicholas Guilhot, τον Daniel Immerwahr, τον Martti Kosken-

niemi, τον Thomas Meaney, τον Samuel Moyn, τον Anders Stephanson και τον Stephen Wertheim. Έχω επίσης μάθει πολλά από τον Alan Brinkley, την Deborah Coen, τη Vicky de Grazia, τον Nick Dirks, την Carol Gluck, τον Jean-Marie Guehenno, τον Ira Katznelson, τον Greg Mann, τον Andy Nathan, τη Susan Pederson, τη Rhiannon Stephens και τον Fritz Stern. Στους φοιτητές στους οποίους είμαι υπόχρεος για το έργο τους σε αυτό τον τομέα και για τις γόνιμες συζητήσεις μαζί τους περιλαμβάνονται ο Don Friedman, η Aimee Genell, η Mira Siegelberg και η Natasha Wheatly. Οφείλω ιδιαίτερες ευχαριστίες στον Stephen Wertheim όχι μόνο για την αυστηρή κριτική του, αλλά και για τις συζητήσεις μαζί του τις οποίες άρχισα όταν ήρθε στο τμήμα να δει αν του άρεσε και ελπίζω να συνεχίσω για καιρό και μετά την ολοκλήρωση της διατριβής του. Για τη βοήθειά τους σε σχέση με διάφορες πλευρές αυτού του εκτεταμένου σχεδίου θέλω να ευχαριστήσω τον Νίκο Αλιβιζάτο, τη Margaret Anstee, την Elia Armstrong, τον Duncan Bell, τον Eyal Benveniste, τον Manu Bhagavan, τον Fergus Bremner, την Christina Burnett, τον Bruce Burnside, τον Benjamin Coates, τον Saul Dubow, τον Michael Doyle, τον Jan Eckel, τον Edhem Eldem, τον François Fustenberg, τον Maurice Fraser, τον Paul Goodman, τον Michael Gordin, τον Greg Grandin, τη Cecilia Guevara, τον William Hagen, τον David Kennedy, τον Thomas Kelley, τον John Kelly, τον Daniel Laqua, τον Peter Mandler, τον Πέτρο Μαυροειδή, την Jeanne Morefield, τον José Moya, τον Timothy Nunan, τον Dan Plesch, τον Silvio Pons, την Gwen Robinson, τον Carne Ross, τον Steve Shapin, τον Brendan Simms, τον Bradley Simpson, τον Fritz Stern, τον Gillian Tett, τον Νικόλαο Θεοχαράκη, τον John Thompson, τον Γιάννη Βαρουφάκη, τον Joseph Weiler, τον Carl Wennerling και τον John Witt. Επειδή μου έδωσαν την ευκαιρία να αναπτύξω σε ακροατήριο επιχειρήματα από αυτό το βιβλίο, ευχαριστώ τον Helmut Berghoff, τον Halil Berktaç, τον Jim Chandler, τον John Coatsworth, τον Jonathan Hall, τον Stefan-Ludwig Hoffman, την Claudia Koonz, τον Thomas Laqueur, τον Jim Lehning, τον John McGowan, τον Gyan Prakash και την Brigitta van Rheinberg, τον David Priestalan, τη Susan Sutton και τον Adam Tooze.

Εκφράζοντας και πάλι την εκτίμησή μου για την κριτική, την υπομονή και την ενθάρρυνσή τους, ευχαριστώ τους επιμελητές μου Scott Moyers και Simon Winder. Επίσης, για την υποστήριξή του, οφείλω τις ευχαριστίες μου στον καλύτερο ατζέντη, τον Andrew Wylie. Άρχισα να γράφω αυτό το βιβλίο όταν πέθανε ο πατέρας μου και η συγγραφή του έγινε ένας τρόπος να σκεφτώ

τα επιτεύγματα και τις αντιλήψεις της γενιάς του. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τη μητέρα μου για την επιρροή της και τη συνεχή ενθάρρυνσή της. Οφείλω το μεγαλύτερο χρέος στη Marwa Elshakry. Αφιερώνω αυτό το βιβλίο με πολλή αγάπη σε αυτήν και στα δύο παιδιά μας, τη Selma και τον Jed.

Νέα Υόρκη
Μάιος 2012

